

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27.01.2009, sp. zn. 29 Odo 788/2006, ECLI:CZ:NS:2009:29.ODO.788.2006.1

Číslo: 114/2009

Právní věta: Odpůrčí nárok podle § 16 zákona č. 328/1991 Sb. ve znění účinném do 31. 12. 2007 nelze uplatnit tím, že správce konkursní podstaty úpadce sepíše majetek, jenž v důsledku odporovatelného právního úkonu ušel z dlužníkovy majetku, do konkursní podstaty. K prosazení tohoto nároku slouží odpůrčí žaloba. Zakládaná akciová společnost má z hlediska oprávněnosti držby věci odvíjející se od vkladu těchto věcí do jejího majetku, stejnou víru (dobrou či zlou) jako tu, kterou byli při vložení těchto věcí nadáni její jediní zakladatelé.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 27.01.2009

Spisová značka: 29 Odo 788/2006

Číslo rozhodnutí: 114

Číslo sešitu: 10

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Držba, Konkurs, Odporovatelnost

Předpisy:

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Rozsudkem ze dne 15. 7. 2005 Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci vyloučil ze soupisu majetku konkursní podstaty úpadkyně M., s. r. o. (dále též jen „první úpadkyně“), ve výroku označené nemovitosti nacházející se v obci O., jakož i označené movité věci, konkrétně 1) pilu rámovou – katr na dřevo, tovární typ Esterer a 2) pilu kotoučovou, dvoustrannou, omítací, tovární typ DPPA II-50, rok výroby 1985, výrobní číslo 53706 (bod I. výroku).

V rozsahu, v němž se žalobkyně (K., v. o. s., jako správce konkursní podstaty úpadkyně L., a. s. /dále též jen „druhá úpadkyně“) domáhala vůči žalovanému (Ing. J. C., jako správci konkursní podstaty úpadkyně M., s. r. o.) vyloučení dalších movitých věcí ze soupisu majetku konkursní podstaty první úpadkyně, konkrétně čelní brusky na dřevo, tovární typ DZTAs 63, rok výroby 1989, výrobní číslo 3148, a rámové pily na kov, tovární typ OH 253, rok výroby 1985, výrobní číslo 8512432, soud žalobu zamítl (bod II. výroku).

Vyloučení nemovitostí ze soupisu majetku konkursní podstaty první úpadkyně odůvodnil soud – cituje ustanovení § 16 odst. 1 a § 19 odst. 1 a 2 zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání (dále též jen „ZKV“) a ustanovení § 42a a § 123 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku – tím, že žalovaný neměl důvod nemovitosti sepsat do konkursní podstaty první úpadkyně.

Zdůraznil, že mezi účastníky nebylo sporu o tom, že vlastníci nemovitostí je (na základě kupní smlouvy uzavřené dne 24. 6. 1999 mezi pozdější první úpadkyní jako prodávající a pozdější druhou úpadkyní jako kupující - dále též jen „kupní smlouva“) druhá úpadkyně. Žalovaný pak odůvodňoval soupis nemovitostí do konkursní podstaty první úpadkyně tím, že kupní smlouvě odporoval v souladu s ustanovením § 16 odst. 1 ZKV.

Poté, co soud zjistil, že řízení o odpůřící žalobě žalovaného (vedené u soudu prvního stupně pod sp. zn. 46 Cm 7/2002) bylo pravomocně zastaveno pro zpětvzetí žaloby, uzavřel, že v intencích ustanovení § 16 odst. 1 ZKV, ve spojení s ustanovením § 42a obč. zák., nebylo nikdy soudem určeno, že kupní smlouva je (vůči věřitelům první úpadkyně) neúčinná.

K tvrzení žalovaného, že postačuje namítnout neúčinnost v řízení o vylučovací žalobě, soud uvedl, že žalovaný zaměňuje institut odporovatelnosti právním úkonům, upravený v ustanovení § 16 ZKV a § 42a obč. zák., s institutem neúčinnosti právního úkonu ex lege ve smyslu § 15 odst. 1 ZKV (o který v řízení - se zřetelem k době uzavření kupní smlouvy - nejde, jelikož návrh na prohlášení konkursu na majetek první úpadkyně byl podán 21. 11. 2000). Žalovaný tedy mohl dosáhnout neúčinnosti kupní smlouvy jen tím, že by jí odporoval v souladu s ustanovením § 16 ZKV, ve spojení s ustanovením § 42a obč. zák., což se nestalo.

K odvolání žalovaného V r c h n í s o u d v Praze rozsudkem ze dne 8. 12. 2005 potvrdil rozsudek soudu prvního stupně ve vyhovujícím výroku ohledně nemovitostí (první výrok); ohledně movitých věcí vyhovující výrok rozsudku soudu prvního stupně zrušil, stejně jako závislý výrok o nákladech řízení, věc v tomto rozsahu vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení, konstatuje rovněž, že jinak zůstává rozsudek nedotčen (druhý výrok).

K potvrzujícímu výroku ve věci samé odvolací soud - odkazuje na ustanovení § 6 odst. 3, § 15, § 16 a § 19 ZKV a na ustanovení § 42a obč. zák. - uvedl, že v řízení o vyloučení nemovitostí postupem podle § 19 ZKV nemůže soud řešit jako předběžnou otázku neúčinnosti právních úkonů z důvodů uvedených v § 42a obč. zák.; na rozdíl od neúčinnosti uvedené v § 15 ZKV totiž nejde o neúčinnost zákonnou, nýbrž o neúčinnost, která musí být určena soudem v řízení na základě žaloby o určení neúčinnosti právních úkonů (což není spor vyvolaný konkursem).

Jestliže žalovaný nepodal žalobu dle ustanovení § 16 ZKV (za podmínek uvedených v ustanovení § 42a obč. zák.) a nebylo-li tedy příslušným soudem rozhodnuto že tento právní úkon (míněna kupní smlouva) je vůči němu právně neúčinný, nelze uvedenou smlouvu považovat za neúčinnou. Správce konkursní podstaty tak neměl důvod zapsat nemovitosti - ve smyslu § 6 odst. 3 ZKV - do konkursní podstaty a soud prvního stupně proto rozhodl správně, jestliže nemovitosti vyloučil ze soupisu majetku konkursní podstaty první úpadkyně. Rozsudkem ze dne 23. 3. 2006 Krajský soud v Ústí nad Labem - pobočka v Liberci zamítl vylučovací žalobu ve zbývající části, konkrétně ohledně požadavku na vyloučení 1) pily rámové - katru na dřevo, tovární typ Esterer a 2) pily kotoučové, dvoustranné, omítací, tovární typ DPPA II-50, rok výroby 1985, výrobní číslo 53706.

Soud uzavřel, že žalobkyně neprokázala vlastnictví druhé úpadkyně k movitým věcem a nesvědčí jí proto právo, jež by jí opravňovalo k podání vylučovací žaloby.

K odvolání žalobkyně V r c h n í s o u d v Praze rozsudkem ze dne 7. 9. 2006 potvrdil rozsudek soudu prvního stupně.

Odvolací soud přitakal soudu prvního stupně v závěru, že co do movitých věcí žalobkyně ve sporu není aktivně věcně legitimována, neboť neprokázala vlastnictví druhé úpadkyně.

Proti potvrzujícímu výroku rozsudku odvolacího soudu ze dne 8. 12. 2005 podal dovolání žalovaný

požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí v dotčené části zrušil a potud věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Přípustnost dovolání opírá dovolatel o zásadní právní význam napadeného rozhodnutí (jež podle jeho přesvědčení odporuje spravedlnosti, schvaluje nepoctivé jednání zákonem výslovně nedovolené a odvolává se na údajné procesní pochybení při zahrnování věcí do konkursní podstaty), s tím, že to je v rozporu s hmotným právem a popírá účel a cíl zákona o konkursu a vyrovnání. Dovolání je podle dovolatele důvodné ve smyslu ustanovení § 241a odst. 2 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, jelikož odmítnutí námitky neúčinnosti právního úkonu mohlo mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci a jelikož soud věc nesprávně posoudil po stránce právní, neboť nemůže poskytnout ochranu výkonu práv, který je v rozporu se zásadami poctivého obchodního styku.

Dovolatel nejprve poukazuje na osobní propojení první a druhé úpadkyně prostřednictvím Ing. Č., s tím, že po založení druhé úpadkyně byl majetek první úpadkyně převeden na druhou úpadkyni, čímž první úpadkyně přišla o schopnost splácet dluhy.

Soudům pak vytýká, že se nezabývaly hmotnou stránkou věci a vždy hledaly důvod proč „nesoudit“. Potud - poukazuje na fotokopie listin, jež připojil k dovolání - uvádí, že krajský soud, poté co 14. 2. 2002 obdržel jeho žalobu o určení neúčinnosti kupní smlouvy (dále též jen „odpůrcí žaloba“), vydal po více než roční nečinnosti dne 26. 5. 2003 usnesení o tom, že nejde o incidenční spor a že odpůrcí žalobu postupuje vrchnímu soudu. Po dalším půl roce vydal krajský soud dne 4. 2. 2002 usnesení, v němž sděluje, že odpůrcí žaloba je na zamítnutí, neboť správci konkursní podstaty ohledně ní nespolečně naléhavý právní zájem, má-li věc zahrnutu v konkursní podstatě, s tím, že námitku „ukracujícího“ úkonu může s úspěchem použít ve vylučovací žalobě.

Dovolatel pak - s přihlédnutím k tomu, že vylučovací žalobu měl řešit konkursní soud - bral poskytnuté poučení jako pokyn vydaný ve smyslu § 12 odst. 2 ZKV a odpůrcí žalobu „stáhl“ podáním z 15. 2. 2004, s tím, že namítanou odporovatelnost dle § 42a obč. zák. „ponechává uplatněnu“ pro probíhající spor o vyloučení věcí z konkursní podstaty.

„Konkursní soud“ rozhodoval o sporech souvisejících s konkursním řízením do rozhodnutí Ústavního soudu o možné podjatosti konkursního soudce v incidenčních sporech a věc nakonec řešil „Krajský kauzální soud v Ústí nad Labem, pobočka Liberec“, jenž byl jiného názoru než „Krajský konkursní soud v Ústí nad Labem“ a aniž se námitkou neúčinnosti právního úkonu zabýval, rozhodl, že správce konkursní podstaty mohl věc zahrnout pouze na základě rozhodnutí soudu v řízení o odpůrcí žalobě.

V souvislosti se zrušujícím výrokem napadeného rozhodnutí ohledně movitých věcí dovolatel uvádí, že potvrdí-li se pochybnosti odvolacího soudu o vlastnictví první úpadkyně k movitým věcem (jež byly důvodem zrušujícího výroku), pak druhá úpadkyně nemohla platně nabýt ani nemovitosti; byla totiž založena v rozporu se zákonem a „je na likvidaci“ z titulu absolutně neplatného právního úkonu pro nedodržení podmínky vzniku akciových společností. „Ukracující“ úkony druhé úpadkyně tak nemohly vyvolat právní následky vůči věřitelům první úpadkyně. Minimálně toto pochybení tak podle dovolatele nemělo být vykládáno k tíži věřitelů první úpadkyně.

Ztotožní-li se Nejvyšší soud s názorem dovolatele, že „incidenční spor je sporem připadajícím ke konkursnímu řízení, které nemůže být bez jeho vyřešení uzavřeno“, pak napadené rozhodnutí ohledně potvrzujícího výroku postrádá - dle dovolatelova mínění - náležité zdůvodnění. Potud dovolatel odkazuje na str. 3 odst. 3 odůvodnění, kde se v textu v závorkách uvádí, že nejde o incidenční žalobu; tím měl podle něj soud nepochybně na mysli „nestavení lhůt“ a tudíž i „zdůvodnitelné, proč se nemůže zabývat námitkou neúčinnosti propadu práva“.

Podle dovolatele soud ve sporu nedodržel podmínku „vyvažující spravedlnosti“. Přiznal-li totiž

žalující straně žalobní nárok z titulu neodůvodněného zahrnutí věci do konkursní podstaty první úpadkyně pro absenci odpůrcí žaloby tím i pro nedodržení postupu dle § 42a obč. zák., měl se z hlediska „vyvažující spravedlnosti“ zabývat i námitkou žalované strany, o předchozím neodůvodněném vyvedení věcí z majetku první úpadkyně, kterým došlo k ukrácení věřitelů.

Věc byla odňata první úpadkyni a přijata druhou úpadkyni proti právní zásadě, správce konkursní podstaty (dovolatel) pak věc odňal druhé úpadkyni a vrátil ji první úpadkyni proti právní zásadě. Soud by proto měl měřit oběma stranám stejně, hledat právo a přitom dbát o to, aby neposkytl ochranu tomu, co zákon sám výslovně zakazuje (potud dovolatel odkazuje na ustanovení § 265 zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku, a na ustanovení § 3 a § 39 obč. zák.).

Dovolatel je též přesvědčen, že soud porušil jeho ústavně zaručené právo na soudní ochranu. Krajský soud mu totiž nejprve v souladu se zákonem o konkursu a vyrovnání vydal pokyn ke stažení odpůrcí žaloby podané podle § 42a obč. zák. (s tím, že mu nesvědčí naléhavý právní zájem, zahrnul-li již věc do konkursní podstaty a že neúčinnost lze úspěšně uplatnit námitkou v souběžně probíhajícím řízení o vylučovací žalobě, vedeném mezi týmiž účastníky), později ovšem týž soud ani neprojevil snahu se s takovým pokynem a opačným názorem vypořádat a rozhodl o vyloučení věcí z konkursní podstaty ke škodě konkursních věřitelů. Soud nesprávně posoudil věc podle jediného jím nalezeného místa v zákoně a nepřihlížel k zákonu jako celku. Přitom dle dovolatele „nemá žádný rozumový výklad práva, aby opatření konkursního soudu, sledující nezmaření uspokojení věřitelů, bylo pod záminkou zužujícího výkladu práva zvráceno v jejich neprospěch“.

Dlužník - pokračuje dovolatel - dostává soudní ochranu před věřiteli nad věcí, kterou nabyt protiprávně. Jeho předchozí protizákonný postup při nabývání vlastnictví je pod ochranou zákona, zatímco následný postup správce konkursní podstaty při vrácení ušlého majetku, konající se pod dohledem a s doporučením soudu, nikoliv.

Správce konkursní podstaty se řídí pokyny konkursního soudu směřujícími k dosažení účelu a cíle konkursu. „Kauzální soud“ pak ponechal stranou veškerá předchozí jednání osob jednajících za úpadce, kterými byly opakovaně porušovány zákony za účelem ukrácení věřitelů, upřednostňování věřitele, zašantročení majetku, porušování povinností při správě cizího majetku, nedovolené manipulace s cizím majetkem a porušení zákazu konkurence. Zakladatel a majitel obou úpadkyň porušil zákon o konkursu a vyrovnání, jelikož v roce 1998, kdy se první úpadkyně ocitla v úpadku ve formě předlužení a insolvence, nepodal včas návrh na konkurs a nehodlal včas předat ani účetnictví první úpadkyně. Obchodní zákoník porušil tím, že založil novou firmu na základě fingovaného právního úkonu a vložil do jejího základního kapitálu majetek, který jako zakladatel neovlastnil. Druhou úpadkyni založil se shodným předmětem činnosti a výrobní zařízení a prostory nacházející se v sídle první úpadkyně bezprecedentně na nově vytvořenou právnickou osobu, přičemž byl jednatelem první úpadkyně a zároveň předsedou představenstva druhé úpadkyně, neoprávněně použil účelový úvěr první úpadkyně a pozastavil platby věřitelům. Účelově a vědomě vytvořil novou právnickou osobu (tzv. zástavního dlužníka odlišného od dlužníka osobního), aby dosáhl pro sebe majetkového prospěchu a obešel zákon o konkursu a vyrovnání.

Podle dovolatele odporuje morálce i logice, aby předchozí nepoctivé jednání a nezákonné přisvojení si cizí věci bylo požehnáno rozhodnutím Krajského soudu v Ústí nad Labem a vyvedení věcí z majetku první úpadkyně později zdůvodněnou údajnou irelevantností zahrnutí věci do konkursní podstaty, věci o které soud předtím rozhodl předběžným opatřením, a v situaci, kdy soud dal správci konkursní podstaty pokyn ke stažení odpůrcí žaloby.

Dovolatel má za to, že nelze připustit, aby jeden a týž soud v mimoodvolacím řízení nerespektoval podstatu věci a svá rozhodnutí a v samotném důsledku poškozoval věřitele. Věc byla zahrnuta do konkursní podstaty na základě podané odpůrcí žaloby a předběžného opatření o přechodu práva

nakládat s majetkem z odporovatelného úkonu na správce konkursní podstaty. Proti předběžnému opatření se druhá úpadkyně neodvolala; kdyby tak učinila a dosáhla jeho zrušení, nebylo by ani vylučovací žaloby a zůstala by aktivní odpůrcí žaloba. Souběžná žaloba – míní dovolatel – konzumuje konkurenční žalobu a záleží na tom, kdo má (ve smyslu § 80 písm. c/ o. s. ř.) naléhavější právní zájem na žalobě. Podle dovolatele šlo v případě předběžného opatření o přípustnou výjimku z práva, když nakládání s věcí přešlo na správce konkursní podstaty soudním rozhodnutím o zatímním uspořádání majetkových poměrů, s cílem nezmařit uspokojení věřitelů.

Jeden ze dvou soudců krajského soudu se podle dovolatele dopustil omylu (buď konkursní soud, který mu dal pokyn ke stažení odpůrcí žaloby, anebo „kauzální soud“, který rozhodl o vyloučení věci v důsledku stažení odpůrcí žaloby). Dovolatel v této souvislosti tvrdí, že jde o „zásah vyšší moci“, neboť v případě, že by pokynu soudu neuposlechl, byl by odvolán; tak by se dělo do té doby, než by správce konkursní podstaty uposlechl ku škodě věřitelů, leč byl by bez viny, když škodu způsobuje ten, kdo ji nařizuje a nikoli ten, kdo musí uposlechnout.

Dovolatel tvrdí, že dle doporučení soudu věc posoudil z hlediska postavení správce konkursní podstaty v konkursním řízení, jako osoba, která se při výkonu funkce řídí pokyny konkursního soudu a zákonem a jemuž může konkursní soud udělit pokyny při své dohlédací činnosti. Dovolatel rovněž tvrdí, že pokyn soudu dále posoudil z hlediska „zákonitosti“ postupů a zjistil, že požadavek soudu o stažení odpůrcí žaloby lze přirovnat k postupu podle § 235e odst. 3 o. s. ř. Pokyn ke stažení věci, sledující, aby o téže věci neprobíhalo u soudu jiné řízení, rovněž není v rozporu se zákonem, ba naopak je „v některých souvislostech“ podporován jako zákonná překážka ve smyslu ustanovení § 83 odst. 1 o. s. ř., byť lze v rámci hospodárnosti poukázat i spojení věcí podle § 112 o. s. ř. „Zdůvodnění soudu“ o možnosti použít námitku neúčinnosti právního úkonu v jiném sporu o stejné věci je „zákonem povolená popírající procesní forma žalovaného podle § 97 o. s. ř. (potud dovolatel odkazuje na dílo Steiner, V.: Zákon o konkursu a vyrovnání. Komentář. 1. vydání. Linde Praha, a. s., Praha 1995 /dále též jen „Steinerův komentář“/ a výklad tam podaný /na straně 109/ k § 16 ZKV).

Dovolatel pak nesouhlasí s názorem odvolacího soudu, že neúčinnost právního úkonu prohlášená soudem „není incidenční ke konkursnímu řízení“.

Dovolatel se vyslovuje i k případné námitce promlčení nebo „propadu“ lhůty k uplatnění práva v řízení o prohlášení neúčinnosti právního úkonu. Uvádí, že u „propadu“ práva zákon předpokládá výslovné uvedení v zákoně, přičemž toto ustanovení (zjevně míněno ustanovení § 42a obč. zák.) se do občanského zákoníku dostalo ze zákona o konkursu a vyrovnání. Vzhledem k tomu je pro prekluzi či promlčení tohoto práva rozhodující datum prohlášení konkursu na majetek dlužníka soudem (v této souvislosti dovolatel opět odkazuje na Steinerův komentář a výklad tam podaný /na straně 107/ k § 15 ZKV).

Konečně dovolatel uzavírá, že již v římském právu platilo, že „věc je naše, máme-li držíce věc exepci (výjimka, předběžné opatření) nebo pozbyvše věc, žalobu na její opětovné vydání“. Správce konkursní podstaty má pro opětovné nabytí k dispozici žalobu na obnovu řízení o neúčinnosti nebo novou odpůrcí žalobu, žalobu na neplatnost založení druhé úpadkyně a právo domáhat se vyloučení věci z konkursní podstaty druhé úpadkyně, s tím, že je-li z majetku dlužníka něco odebráno, jsou věřitelé zkráceni, což správce ani soud nemohou „za žádnou cenu dopustit“.

Žalobkyně ve vyjádření má dovolání za nepřípustné a nedůvodné, navrhuje jeho zamítnutí. Konkrétně uvádí, že v dovolání není specifikováno, v čem spatřuje dovolatel zásadní právní význam napadeného rozhodnutí. V řízení nebyla řešena žádná otázka, která by dosud nebyla judikaturou řešena nebo byla rozhodována rozdílně. Dovolatel pak opakuje tvrzení, s nimiž se beze zbytku vypořádaly soudy nižších stupňů.

Vytýká-li dovolatel konkursnímu soudu pochybení, jež ho vedla ke zpětvzetí odpůrcí žaloby, poukazuje podle žalobkyně na své vlastní chyby. Podle mínění žalobkyně upustil dovolatel od odpůrcí žaloby proto, že si uvědomil, že žaloba postrádá základní náležitosti, nespecifikuje pohledávky, které měly být ohroženy, ani jejich výši a už vůbec ne to, zda jde o pohledávky vymahatelné. Odpůrcí námítky vznesené v průběhu řízení o vylučovací žalobě by musely být podány ve tříleté prekluzivní lhůtě. Rozsudek o odpůrcí žalobě pak má konstitutivní povahu, z čehož plyne, že předmět odpůrcího nároku nemůže být součástí konkursních aktiv od počátku konkursu a stává se jimi teprve od okamžiku úspěšného uplatnění. Dovolatel tak nemovitosti zahrnul do konkursní podstaty neoprávněně, bez právního důvodu, přičemž taková možnost ze zákona neplyne. Jestliže tedy dovolatel úspěšně neodporoval právnímu úkonu, na jehož základě žalobkyně věci nabyla, nebyl oprávněn je zahrnout do konkursní podstaty; o vlastnictví totiž v té době žádné nejasnosti nebyly. Dovolatel pak podle žalobkyně opomenul dodat, že druhá úpadkyně převzala nemovitosti zatížené zástavním právem třetí osoby, která se do konkursu vedeného na majetek druhé úpadkyně přihlásila s právem na oddělené uspokojení. Spravedlnost, které se dovolává, by tak znamenala nespravedlnost pro odděleného věřitele, jemuž by se ze zpeněžení zástavy ničeho nedostalo.

Proti rozsudku odvolacího soudu ze dne 7. 9. 2006 podala dovolání žalobkyně. Dovolání má za přípustné dle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., namítajíc, že je dán dovolací důvod uvedený v § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř., tedy že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci a požadujíc, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Dovolatelka kritizuje závěr odvolacího soudu, že žalovaný zahrnul věci do konkursní podstaty první úpadkyně oprávněně proto, že se nacházely v jejím sídle. Dále uvádí, že důvodem pro vyloučení věcí ze soupisu majetku konkursní podstaty nemusí být vždy jen vlastnické právo vylučovatele, když žalobou lze řešit i spor o „silnější“ právo. Přitom uzavírá, že zatímco ona prokázala minimálně držbu věcí, žalovaný neprokázal své vlastnické právo a netvrdil a neprokazoval ani právo jiné (tím spíše ne „silnější“). Za daného skutkového stavu proto mělo být žalobě vyhověno.

Žalovaný ve vyjádření navrhuje dovolání žalobkyně zamítnout.

N e j v y š š í s o u d dovolání žalovaného i žalobkyně zamítl.

Z odůvodnění:

Zákonem č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), byl s účinností od 1. 1. 2008 zrušen zákon o konkursu a vyrovnání (§ 433 bod 1. a § 434), s přihlédnutím k § 432 odst. 1 insolvenčního zákona se však pro konkursní a vyrovnací řízení zahájená před účinností tohoto zákona (a tudíž i pro spory vedené na jejich základě) použijí dosavadní právní předpisy, tedy vedle zákona o konkursu a vyrovnání ve znění účinném do 31. 12. 2007 i občanský soudní řád ve znění účinném do 31. 12. 2007.

Dovolání žalovaného shledává Nejvyšší soud přípustným dle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., pro posouzení otázky způsobu uplatnění odpůrcího nároku dle § 16 ZKV, v dovolacím řízení dosud beze zbytku nezodpovězeného.

Nejvyšší soud se nejprve zabýval dovolacím důvodem ve smyslu § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř., tj. správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nemůže být zpochybněn (se zřetelem ke způsobu, jímž byla založena přípustnost dovolání) a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

Podle ustanovení § 6 ZKV, majetek podléhající konkursu tvoří konkursní podstatu (dále jen „podstata“) (odstavec 1). Konkurs se týká majetku, který patřil dlužníkovi v den prohlášení konkursu a kterého nabyl za konkursu; tímto majetkem se rozumí také mzda nebo jiné podobné příjmy. Do podstaty nenáleží majetek, jehož se nemůže týkat výkon rozhodnutí; majetek sloužící podnikatelské činnosti z podstaty vyloučen není (odstavec 2). Za podmínek stanovených tímto zákonem patří do podstaty také majetek jiných osob, zejména těch, které jej nabyly na základě neúčinných právních úkonů dlužníka (odstavec 3).

Ustanovení § 16 odst. 1 ZKV pak určuje, že právo odporovat právním úkonům za podmínek stanovených v § 42a obč. zák. může uplatnit správce podstaty nebo konkursní věřitel.

Dle ustanovení § 19 ZKV, jsou-li pochybnosti, zda věc, právo nebo jiná majetková hodnota náleží do podstaty, zapíše se do soupisu podstaty s poznámkou o nárocích uplatněných jinými osobami anebo s poznámkou o jiných důvodech, které zpochybňují zařazení věci, práva nebo jiné majetkové hodnoty do soupisu (odstavec 1). Soud uloží tomu, kdo uplatňuje, že věc, právo nebo jiná majetková hodnota neměla být do soupisu zařazena, aby ve lhůtě určené soudem podal žalobu proti správci. V případě, že žaloba není včas podána, má se za to, že věc, právo nebo jiná majetková hodnota je do soupisu pojata oprávněně (odstavec 2).

V této podobě platila citovaná ustanovení již v době prohlášení konkursu na majetek první úpadkyně (29. 1. 2004) a do 31. 12. 2007 nedoznala změn.

1) K řízení o odpůrcí žalobě.

Nejvyšší soud především poznamenává, že pro výsledek dovolacího řízení jsou právně bezcenné dovolatelovy výtky týkající se prodlev soudu s vyřizováním jeho odpůrcí žaloby (podané 14. 2. 2002) a procesních postupů soudů v onom řízení předtím, než bylo řízení o odpůrcí žalobě zastaveno usnesením Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 19. 2. 2004 proto, že ji vzal zpět (dne 19. 2. 2004).

Právně bezvýznamné jsou rovněž důvody, jimiž dovolatel nyní obsáhle ozřejmuje pohnutky, pro které vzal odpůrcí žalobu zpět (zejména tvrzení, že byl vlastně vázán pokynem konkursního soudu). Spor o vylučovací žalobě v této věci je sporem vyvolaným konkursem, který podléhá zákonné koncentraci řízení ve smyslu § 118b o. s. ř. Chtěl-li dovolatel, aby se soud touto jeho argumentací vůbec zabýval, měl ji (v situaci, kdy se mu o tom podle obsahu spisu dostalo řádného a včasného poučení v předvolání k jednání, jež mu bylo doručeno 3. 5. 2005) uplatnit nejpozději do skončení prvního jednání, jež se ve věci konalo (15. 7. 2005) a v jehož průběhu byl o tomtéž poučen znovu. Nelze ostatně přehlédnout, že dovolatel tvrzení, jež nyní předestírá dovolacímu soudu, neuplatnil ani v odvolacím řízení, tedy v době, kdy mu již byl znám názor soudu prvního stupně o tom, že měl věc řešit odpůrcí žalobou. Odvolací soud pohnutky, jež dovolatele vedly ke zpětvzetí odpůrcí žaloby, v situaci, kdy před ním nebyly uplatněny, zkoumat nemohl (srov. § 212a odst. 3 o. s. ř.). Nejvyššímu soudu pak zkoumání těchto tvrzení a k nim příkládaných listinných důkazů zapovídá ustanovení § 241a odst. 4 o. s. ř.

Nejvyšší soud dodává, že to, zda dovolatele vedla ke zpětvzetí odpůrcí žaloby vlastní (z pohledu soudů nižších stupňů chybná) úvaha o způsobu prosazení odpůrcího nároku v konkursu nebo zda tak učinil v důsledku případného (z pohledu soudů nižších stupňů chybného) pokynu konkursního soudu při výkonu dohlédací činnosti, nemá a nemůže mít vliv na právo soudů vyhodnotit v této věci

nezávisle předpoklady, za nichž lze vyhovět vylučovací žalobě, včetně posouzení zákonnosti důvodů soupisu sporného majetku do konkursní podstaty první úpadkyně. Jen proto, že se v otázce způsobu uplatnění odpůřčího nároku v konkursu (případně) mýlil spolu s dovolatelem i konkursní soud, nelze též žalobkyni upřít právo bránit se v řízení o vylučovací žalobě proti soupisu sporného majetku argumentem, že dovolatel se odpůřčího nároku týkajícího se tohoto majetku mohl účinně domoci jen prostřednictvím odpůřčí žaloby. O tom, že by dovolateli tím, že respektoval údajný pokyn konkursního soudu ke zpětvzetí odpůřčí žaloby, mělo být upřeno ústavně zaručené právo na soudní ochranu nemůže být řeči (v řízení o vylučovací žalobě je taková námitka zjevně nepřiléhavá).

Jen pro úplnost (v rámci předejití dalších možných sporů a bez jakéhokoliv vlivu na výsledek dovolacího řízení) Nejvyšší soud upozorňuje, že listina ze 4. 2. 2004, kterou dovolatel hodnotí jako pokyn ke zpětvzetí odpůřčí žaloby, upozorňuje na názor odvolacího soudu ohledně způsobu uplatnění zákonné neúčinnosti právního úkonu ve smyslu § 14 a § 15 ZKV; k postupu podle § 16 ZKV se nevyslovuje.

2) Ke způsobu uplatnění odpůřčího nároku podle § 16 ZKV.

Rozhodovací praxe soudů je ustálena v závěru, podle kterého tam, kde zákon o konkursu a vyrovnání prohlašuje určité právní úkony dlužníka (úpadce) za neúčinné „ze zákona“ (srov. § 4a odst. 1 písm. a/, § 5d odst. 1 písm. d/, § 9c § 14 odst. 1 písm. a/ a § 15 ZKV), uplatňuje správce konkursní podstaty tuto neúčinnost tím, že sepíše majetek, který v důsledku takového úkonu ušel z konkursní podstaty, do konkursní podstaty (mimo případy, v nichž se domáhá navrácení peněžitého plnění nebo náhrady ve formě peněžitého plnění); srov. k tomu shodně stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu České republiky ze dne 13. 6. 2007, [Opjn 8/2006](#), uveřejněné pod číslem 74/2007 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, str. 459 (739). Spory o to, že šlo o neúčinný právní úkon, se v takovém případě vedou v řízení o vylučovací žalobě podle § 19 odst. 2 ZKV.

Spor z odpůřčí žaloby je ovšem na stejném místě v citovaném stanovisku zmiňován jako případ odlišný. Je to logické, neboť stanovisko samotné se vyslovovalo k otázce věcné příslušnosti soudů k projednávání samostatných odpůřčích žalob podaných podle § 16 ZKV. Obsah stanoviska dokládá, že soudní praxe z hlediska způsobu uplatnění odpůřčího nároku podle § 16 ZKV vychází - v souladu s výslovným odkazem § 16 odst. 1 ZKV na § 42a obč. zák. - z toho, že tento nárok má (musí) být i v konkursu uplatněn odpůřčí žalobou (o tom, že v mimokonkursních poměrech se nárok podle § 42a obč. zák. uplatňuje zásadně odpůřčí žalobou, pochybnosti v právní teorii ani v soudní praxi nejsou) a že jej nelze prosadit (na rozdíl od neúčinnosti ze zákona) prostřednictvím institutu soupisu majetku konkursní podstaty.

To je rovněž v souladu s dikcí § 6 odst. 3 ZKV, jež u majetku jiných osob než dlužníka (úpadce) předjímá jeho příslušnost ke konkursní podstatě u právních úkonů neúčinných (ze zákona). V literatuře srov. shodně např. Zoulík, F.: Konkurs v soudní praxi. Beckovy právnické sešity. C. H. Beck, Praha 1997, str. 17-18, Zoulík, F.: Zákon o konkursu a vyrovnání. - Komentář, 3. vydání. C. H. Beck, Praha 1998, str. 119, Zelenka, J. - Maršíková, J.: Zákon o konkursu a vyrovnání a předpisy souvisící - komentář, 2. vydání, Praha, Linde 2002, str. 471 nebo Winterová, A.: Incidenční spory. Bulletin advokacie číslo 4, ročník 2003, str. 7 -12).

Dovolatelův odkaz na Steinerův komentář není zcela přiléhavý již proto, že výklad podaný v onom díle se týkal jiného znění zákona o konkursu a vyrovnání. Druhé vydání téhož díla (Steiner, V.: Zákon o konkursu a vyrovnání. Komentář. 2. vydání. Linde Praha, a. s., Praha 1996) nicméně obsahuje tytéž pasáže, na něž spoléhá dovolatel, na str. 116. Uvádí se zde, že „Odpůřčí nárok může být uplatněn žalobou nebo námitkou odpůřčího nároku.“ a že „V konkursním řízení lze odpor uplatnit nejen žalobou nebo námitkou, ale též mimosoudní žádostí o vydání věci, popřením přihlášené pohledávky při přezkumném jednání (§ 23, 24), anebo návrhem, aby se k pohledávce nepřihlíželo při rozvrhovém

jednání (§ 29)“.

Nehledě k tomu, že soudní praxe se ustálila v závěru, že odpor ve smyslu ustanovení § 42a obč. zák. je možné prosadit jen formou odpůrčí žaloby (včetně možnosti podat takovou žalobu v určitých druzích sporů jako vzájemný návrh ve smyslu § 97 o. s. ř.) a nikoliv již formou námítky proti žalobě (jak se dělo před účinností zákona č. 40/1964 Sb.), dovolací námítky ve skutečnosti vybízejí k zodpovězení jiné otázky, totiž zda odpor ve smyslu § 16 ZKV lze uplatnit formou soupisu majetku, jenž v důsledku odporovatelného právního úkonu ušel z dlužníkovy majetku, do konkursní podstaty. Jak se podává z citovaného stanoviska i z převažující literatury, takovou možnost správce konkursní podstaty k dispozici nemá.

Z pohledu závěrů obsažených ve stanovisku je pak sice mylný úsudek odvolacího soudu, že řízení o odpůrčí žalobě podle § 16 ZKV není sporem vyvolaným konkursem (že nejde o incidenční spor), pro výsledek řízení o vylučovací žalobě však toto pochybení žádný význam nemá.

Zjevně nesprávná je i úvaha dovolatele, podle které v případě, že bude (u movitých věcí) zjištěno, že druhá úpadkyně byla založena v rozporu se zákonem a „je na likvidaci“ z titulu absolutně neplatného právního úkonu pro nedodržení podmínky vzniku akciových společností, pak ukracující úkony druhé úpadkyně nemohly vyvolat právní následky vůči věřitelům první úpadkyně. Možné vady při založení akciové společnosti totiž nečiní bez dalšího neplatnými právní úkony, jež akciová společnost po svém vzniku činí (srov. k tomu i § 68a obch. zák.).

Právní posouzení věci odvolacím soudem je proto v dotčeném ohledu správné a dovolací důvod dle § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. dán není. V režimu dovolacího důvodu dle § 241a odst. 2 písm. a) o. s. ř. pak dovolatel neuplatnil jiné argumenty než ty, jež Nejvyšší soud prověřil v mezích právního posouzení věci.

Vzhledem k tomu, že vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), se nepodávají ani ze spisu, Nejvyšší soud dovolání žalovaného zamítl jako neopodstatněné.

Dovolání žalobkyně je přípustné podle § 237 odst. 1 písm. b) o. s. ř., avšak ani ono není důvodné.

Jedním z předpokladů, za nichž lze podle ustálené rozhodovací praxe soudů vyhovět vylučovací žalobě, je, že osoba, která se domáhá vyloučení majetku ze soupisu majetku konkursní podstaty, prokáže nejen to, že věc neměla být do soupisu zařazena, nýbrž i to, že právo, které vylučovalo zařazení věci do soupisu majetku konkursní podstaty, svědčí jí (srov. např. důvody rozsudků Nejvyššího soudu uveřejněných pod čísly 27/2003 a 9/2005 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek).

Dovolatelka má nepochybně pravdu, namítá-li, že spor (řízení o vylučovací žalobě) se zásadně vede o silnější (lepší) právo, což nemusí být vždy právo vlastnické. Její argument, že oproti žalovanému prokázala minimálně oprávněnou držbu movitých věcí (na základě neoprávněné držby si dovolatelka žádné nároky činit nemůže), však neplyne ani ze skutkových závěrů soudů nižších stupňů ani ze skutkových tvrzení žalobkyně uplatněných v době do skončení prvního jednání, které se ve věci konalo.

Jak se podává ze skutkového stavu věci zjištěného soudy nižších stupňů, dovolatelčina držba movitých se může odvíjet nejdříve od notářského zápisu ze dne 9. 6. 1998, kterým Ing. J. a Ing. Č., jako jediní dva zakladatelé pozdější druhé úpadkyně vložili movité věci coby nepeněžitý vklad do pozdější druhé úpadkyně, prohlašující, že jsou rovnodílnými podílovými spoluvlastníky movitých věcí. Přitom šlo o osoby, které v téže době byly jedinými společníky a jednateli první úpadkyně, která

movité věci předtím koupila (4. 9. 1997) od společnosti R., s. r. o. (která ovšem od kupní smlouvy odstoupila pro nezaplacení kupní ceny).

V řízení nebylo tvrzeno ani prokázáno, že by zakladatelé pozdější druhé úpadkyně odvozovali své oprávnění vložit movité věci coby nepeněžitě vklady do pozdější druhé úpadkyně z jiných skutečností než z těch, jež jsou shrnuty v předchozím odstavci. Tyto skutečnosti zjevně neprokazují dobrou víru zakladatelů akciové společnosti (pozdější druhé úpadkyně) o tom, že jim vkládané věci patří (srov. § 130 odst. 1 obč. zák.) a tudíž ani jejich oprávněnou držbu k těmto věcem. Spolehlivě naopak dokládají jednání zakladatelů ve zlé víře. Zakládaná akciová společnost (pozdější druhá úpadkyně) pak nemůže z hlediska kvalifikace tvrzené držby sdílet jinou víru (dobrou či zlou) než tu, kterou byli nadáni její (jediní) zakladatelé (srov. k tomu v literatuře shodně např. Švestka, J. - Spáčil, J. - Škárová, M. - Humák, M. a kol: Občanský zákoník I. Komentář. 1. vydání, C. H. Beck, Praha 2008, str. 673).

Vzhledem k tomu, že vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), se ze spisu nepodávají ani v rozsahu, v němž byla věc otevřena dovolacímu přezkumu na základě dovolání žalobkyně, Nejvyšší soud i dovolání žalobkyně zamítl jako neopodstatněné.